

وال استریت ژورنال:

کاهش درآمد نفتی ایران: فروش بیشتر، سود کمتر

ایران در سال ۲۰۲۵ با وجود تحریم‌های سنگین، بیشترین میزان صادرات نفت خود از سال ۲۰۱۸ تاکنون را ثبت کرد؛ اما کاهش قیمت جهانی نفت، تخفیف‌های سنگین به خریداران و افزایش هزینه‌های دور زدن تحریم‌ها باعث شد درآمد واقعی تهران از این صادرات به‌طور محسوسی کاهش یابد. گزارش وال استریت ژورنال نشان می‌دهد شبکه‌ای از واسطه‌ها، ناوگان سایه و خریداران محدود، سهم بزرگی از درآمد نفتی ایران را می‌بلعند.

پایگاه اطلاع رسانی دریا و نفت: ایران در سال ۲۰۲۵ موفق شد حجم صادرات نفت خام خود را به بالاترین سطح طی سال‌های اخیر برساند و با استفاده از روش‌های پیچیده برای دور زدن تحریم‌ها، نفت خود را عمدتاً به چین بفروشد. با این حال، برخلاف افزایش فروش، سود حاصل از صادرات نفت برای تهران به‌شدت کاهش یافته است؛ کاهشی که ریشه آن تنها در افت قیمت جهانی نفت نیست، بلکه به ساختار پرهزینه و پرواسطه صادرات نفت تحریم‌شده بازمی‌گردد.

به نوشته وال استریت ژورنال، کاهش قیمت جهانی نفت خام باعث فشرده‌تر شدن حاشیه سود شده، اما بخش عمده افت درآمد ایران ناشی از وابستگی این کشور به شبکه‌ای از واسطه‌ها و خریدارانی است که از محدودیت‌های ایران برای تحمیل تخفیف‌های عمیق استفاده می‌کنند. این بازیگران می‌دانند تهران گزینه‌های محدودی برای فروش نفت خود دارد و ناچار است به «ناوگان سایه» متکی باشد؛ شبکه‌ای جهانی از نفتکش‌های سالخورده که برای پنهان کردن منشأ محموله‌ها به کار گرفته می‌شوند.

در همین راستا، افرادی که در زنجیره فروش و حمل نفت ایران نقش دارند، اکنون برای جابه‌جایی محموله‌ها کارمزدهای بالاتری مطالبه می‌کنند. از سوی دیگر، خریداران نیز با آگاهی از فشار تحریم‌ها، خواهان تخفیف‌های بیشتری شده‌اند؛ روندی که مستقیماً درآمد خالص ایران را کاهش داده است.

سقوط درآمدهای نفتی، بحران اقتصادی ایران را تشدید کرده و فشار مضاعفی بر منابع ارزی کشور وارد آورده است. آمریکا در واکنش به این تحولات، در ماه جاری تحریم‌های تازه‌ای اعمال کرد. وزارت خزانه‌داری ایالات متحده اعلام کرده این اقدامات شامل مجازات افراد و نهادهایی است که در «پول‌شویی درآمدهای حاصل از فروش نفت و محصولات پتروشیمی ایران در بازارهای خارجی» نقش دارند.

اگرچه در حال حاضر تهدید اقدام نظامی مستقیم آمریکا علیه ایران کاهش یافته، مقام‌های دولت ترامپ تأکید می‌کنند که همه گزینه‌ها همچنان روی میز است. در عین حال، ترامپ تهدید کرده کشورهایی را که با ایران تجارت می‌کنند، مشمول تعرفه ۲۵ درصدی خواهد کرد؛ اقدامی که می‌تواند مسیرهای فروش نفت ایران را بیش از پیش محدود و پرهزینه کند.

ایران به‌عنوان یکی از اعضای بنیان‌گذار اوپک، حدود ۳ درصد از تولید روزانه نفت جهان را در اختیار دارد. برخی برآوردها نشان می‌دهد فروش سالانه نفت خام ایران در سال گذشته حدود ۳۰ میلیارد دلار بوده و تهران حدود دوسوم این رقم را به‌عنوان سود حفظ کرده است؛ هرچند تحلیلگران می‌گویند سود واقعی ایران در سال‌های پیش از تشدید تحریم‌ها به‌مراتب بالاتر بوده است.

گریگوری برو، تحلیلگر ارشد ایران و انرژی در شرکت اوراسیا گروپ، می‌گوید تحریم‌ها باعث شده فعالان این تجارت به ایجاد لایه‌های جدیدی از واسطه‌ها روی بیاورند. به گفته او: «همه در این زنجیره سهم خودشان را برمی‌دارند؛ سهم‌هایی که در نهایت از درآمد ایران کسر می‌شود.

در این میان، قطع اینترنت در سراسر ایران طی ماه جاری، نظارت اوپک بر وضعیت تولید و صادرات نفت ایران را با مشکل مواجه کرده است. نمایندگان کشورهای خلیج فارس در اوپک می‌گویند اختلال ارتباطی با همتایان ایرانی، ارزیابی دقیق بازار و حفظ ثبات عرضه را دشوارتر کرده است.

ایران عمدتاً نفت خود را به پالایشگاه‌های کوچک چینی موسوم به «تی‌پات» می‌فروشد؛ پالایشگاه‌هایی که فعالیت بین‌المللی گسترده‌ای ندارند و برای رقابت در بازار داخلی چین به نفت ارزان نیازمندند. بر اساس داده‌های کپی‌تال اکونومیکس، نفت ایران حدود ۱۵ درصد از واردات نفت خام چین را تشکیل می‌دهد، هرچند پکن این واردات را در آمار رسمی خود ثبت نمی‌کند.

با این حال، ایران تنها تأمین‌کننده نفت ارزان برای تی‌پات‌ها نیست. نفت روسیه که پس از جنگ اوکراین با تحریم‌های غرب مواجه شده، گزینه جایگزین مهمی برای چین محسوب می‌شود و همین موضوع قدرت چانه‌زنی خریداران چینی برای گرفتن تخفیف بیشتر از ایران را افزایش داده است.

طبق داده‌های شرکت Kpler، فاصله قیمتی نفت ایران با نفت برنت در سال ۲۰۲۵ به‌شدت افزایش یافته است. اگر در ابتدای سال هر بشکه نفت ایران تنها یک دلار ارزان‌تر از برنت معامله می‌شد، این اختلاف تا پایان سال به حدود ۸ دلار رسید.

علاوه بر تخفیف قیمتی، هزینه‌های لجستیکی نیز افزایش یافته است. انتقال‌های «کشتی به کشتی» که برای پنهان کردن منشأ واقعی نفت ضروری هستند، پرهزینه‌تر شده‌اند. همایون فلکشاهی، رئیس تحلیل نفت خام در Kpler، می‌گوید: «لجستیک یعنی هزینه بالاتر، یعنی واسطه‌های بیشتر و در نهایت یعنی درآمد کمتر».

دولت ترامپ تاکنون شش نفتکش حامل نفت ایران، روسیه یا ونزوئلا را توقیف کرده و وعده داده فشار بر ناوگان سایه را افزایش دهد؛ اقدامی که به گفته تحلیلگران، هزینه حمل‌ونقل نفت ایران را بیش از پیش بالا خواهد برد.

در همین حال، بازداشت نیکلاس مادورو، رئیس‌جمهور ونزوئلا، توسط دولت ترامپ، تهران را از یکی از متحدان مهم خود در بازار سیاه نفت محروم کرده است. هرچند در کوتاه‌مدت کاهش صادرات نفت ونزوئلا به چین می‌تواند به نفع ایران تمام شود، اما در بلندمدت ورود احتمالی نفت این کشور به بازار، چالش تازه‌ای برای تهران ایجاد خواهد کرد.

تحلیلگران در مجموع معتقدند ایران همچنان راه‌هایی برای دور زدن تحریم‌ها پیدا خواهد کرد، اما باید بپذیرد که دوران فروش نفت با حاشیه سود بالا دست‌کم فعلاً به پایان رسیده است؛ دورانی که جای خود را به فروش بیشتر، اما درآمد کمتر داده است.